

Modieuze meubels uit Holland

Protest schrijnwerkersgilde 1698

Aart Vos

De Bossche boedelinventarissen staan vol met meubeltjes. Duizenden stoelen, tafels en kasten stonden te pronken of krakkemikkig te zijn. Die kwamen natuurlijk niet allemaal uit 's-Hertogenbosch, al werkten de Bossche meubelmakers hard om hun stadsgenoten van meubels te voorzien. Dat er veel meubels van buiten de stad inkwamen was een doorn in het oog van de Bossche ambachtslui die zich verenigd hadden in het Gilde van de Schrijnwerkers, Draaiers, Kuipers en Rademakers.

Evenals de andere ambachtsgilden trachtte het gilde van de schrijnwerkers prijs en kwaliteit van het product te bewaken en op elkaar af te stemmen. Goederen van buiten de stad werden niet alleen met argwaan bekeken, het was ook verboden om ongelimiteerd meubels van buiten de stad in te voeren en te verkopen.

Ambachtsgilden hadden door het stadsbestuur goedgekeurde reglementen waarin niet alleen stond opgetekend hoe collega's met elkaar om dienden te gaan en op welke voorwaarden een leerling 'meester' kon worden, maar waarin ook heel specifiek omschreven stond welke producten wel en niet gemaakt of verkocht mochten worden en op welke dagen de verkoop mocht plaatsvinden.

Familietafereel van Jan Steen, ca. 1670, met meubels uit Holland. Te zien zijn o.a. een stoof en een 'drievoetstoel' of 'driestol'. In die tijd werden in eenvoudige huishoudens nog vaak stoelen met drie poten gebruikt. (Rijksmuseum Amsterdam)

In april 1698 schreven de dekenen – het bestuur – van het schrijnwerkersgilde aan het stadsbestuur dat op de grote Sint-Nicolaasmarkt en op de kermis een menigte lieden van buiten de stad met kramen

stonden die meubels uit Holland verkochten.¹ Deze waren goedkoop en ‘cierlijk geverfft’. De Bosschenaren en al die mensen van het omringende platteland – zo schreven de dekenen – keken reikhalzend uit naar die prachtige meubels. Daar konden de Bossche meubelmakers – de schrijnwerkers en de draaiers – niet tegen op.

Op speciale dagen – jaarmarkten en kermisdagen – was het toegestaan dat allerlei spullen van buiten de stad verkocht werden. Kooplieden van heinde en ver brachten de ‘buitenlandse’ modieuze waar naar de markten. Stad en land liepen uit om spiegels, schilderijen en meubels te kopen. Dat was dus toegestaan, maar de Bossche meubelmakers merkten dat zij daar niet tegen konden concurreren. Ze merkten op dat zij ‘geruïneerd’ werden, een overigens veel gebezigde term van klagende ambachtslieden, en niet alleen in Den Bosch. Het was hen niet toegestaan om geïmporteerde meubels te verkopen en nu verzochten zij het stadsbestuur om een wijziging in het reglement – ‘de kaart’ – van hun ambachtsgilde aan te brengen. Zij wilden buiten de grote evenementen om ook ‘tot gerieff van alle ingesetenen ende buyte luyden’ in Holland vervaardigde en geverfde meubels verkopen.

De draaiers die stoven en houten pap- en boterschotels maakten, wat de schrijnwerkers weer niet mochten, stuurden een afzonderlijke brief naar het stadsbestuur. Zij waren het wel eens met de schrijnwerkers, zij wilden ook Hollandse waar verkopen, maar eigenlijk vonden zij dat hun collega-gildenbroeders huichelden. Die verkochten stiekem sto-

ven uit Holland. Ze hadden daarnaast schrijnwerkers betrappt die uit de schuit van de Goudse schipper ‘tee-recken’ en van de Rotterdamse boot ‘kackstoelen ende taefels’ haalden om die te verkopen.

Het stadsbestuur kon niet een, twee, drie, beslissen en stelde – net als nu gebruikelijk is – een commissie van onderzoek in.

Het rapport werd vier maanden later gepresenteerd.² Het stadsbestuur besloot naar aanleiding daarvan dat de schrijnwerkers en draaiers alle producten die zij volgens hun reglement mochten maken – schrijnwerkers: stoelen en tafels en draaiers klein spul, zoals stoven en papschotels – ook mochten importeren en het gehele jaar door mochten verkopen.

Zo kon de modegevoelige klant bediend worden die meer zag in de frivole stoelen uit Holland dan de ‘ouderwetse’ Bossche meubels en kon worden voorkomen dat gildenbroeders elkaar op oneerlijke wijze beconcurrerden.

Literatuur

- Maarten Prak, *Republikeinse veelheid, democratisch enkelvoud. Sociale verandering in het Revolutietijdvak, 's-Hertogenbosch 1770-1820* (Nijmegen/'s-Hertogenbosch 1999), aldaar p. 92-98
- Bibi Panhuysen, *Maatwerk. Kleermakers, naaisters, oudkleerkopers en de gilden (1500-1800)* (Amsterdam 2000)

Noten

- ¹ Oud Stadsarchief, Inventaris Hoekx-Paquay nr. 326, 15 april 1698.
- ² Idem, 6 augustus 1698.

Bossche Noot

Op reis

Kou, sneeuw, modder, oorlog, gevaar, erbarmelijke wegen: in januari 1637 gaat een delegatie van de stadsregering voor zaken op pad, richting Holland. Uit een kostenspecificatie, die de magistraten na terugkomst overlegden, krijgen we een indruk van de omstandigheden:

- de Bommelerwaard stond – niet uitzonderlijk – onder water: ‘betaelt aan verscheijde soldaten die de heeren in de Bommelerweert door het water draegen 1 gulden 10 stuivers’
- oorlog en gevaar: ‘aan het convooy – 30 man – betaelt 18 gulden’

- ‘te Bommel aen 4 mannen die de heeren met plancken over de Wael brochten door het quade ijs, betaelt 2 gulden’.

Op dat laatste hadden de heren gerekend, want timmerlui in Den Bosch hadden ‘een schuyt op een slede geset’. Waarschijnlijk was de schuit een zogeheten ‘schietschouw’ die over het ijs geduwd kon worden.

Bron: Bijlagen stadsrekening, inv. osa nr. 1528